

7. ANNEXOS

7.1 Distribució geogràfica

L'evolució de la població del llop en Espanya ha estat semblant a la d'altres països d'Europa, sent en determinades èpoques perseguit amb l'ànim d'exterminar l'espècie. Segons González (2015), si al segle XIX ocupava pràcticament tota la península, tret de les zones costaneres, en entrar el segle XX, la minva constant conduí la seua població fins el seu mínim nivell en la dècada dels 70, desapareixent pràcticament de la meitat oriental. Fins eixa dècada, el llop fou legalment considerat com una feristela que podia i devia ser perseguida en qualsevol època de l'any i amb tots els mitjans, incloent per descomptat el verí. Només romangué una població continua arraconada en el nord-oest del país, en bona part de Galícia i les àrees muntanyenques de León i Zamora, zones de la Serralada Cantàbrica i la serra de la Demanda. En el sud-oest, frontera amb Portugal i Serra Morena, sobreviuen nuclis aïllats en clar declivi.

A partir de la dècada dels setanta, la nova consciència conservacionista, el despoblament rural i l'increment dels ungulats silvestres augmentaren la tolerància per part de l'home cap al llop, creant les condicions favorables perquè l'espècie començara a recuperar-se en gran part de la seua àrea de distribució mundial (González, 2015).

Com diu García (2021), en aquest període, es van dur a terme accions per protegir el llop i regular-ne la caça. El 1973, el llop va ser inclòs al Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial, cosa que va suposar un primer pas cap a la seua conservació. Es van establir àrees de protecció i es van promoure mesures per reduir els conflictes amb la ramaderia, com l'adopció de pràctiques de maneig i l'ús de mesures preventives.

Aquestes accions van permetre que les poblacions de llops es recuperaren a algunes regions d'Espanya (González, 2015). Els nuclis principals de distribució del llop es van mantenir a les regions muntanyenques del nord, prèviament anomenades i, a banda d'això, durant aquest període, també es va registrar una recolonització en àrees on el llop havia desaparegut amb anterioritat (García, 2021).

Des d'aleshores a l'actualitat s'ha recorregut un llarg camí. Ara, com comenta González (2021), la conservació del llop com a espècie és una obligació de l'Estat espanyol i, la caça legal i el control estan regulats, encara que la caça il·legal segueix sent un fet generalitzat. En l'actualitat, es tracta de conservar l'espècie com element essencial de la fauna espanyola, la qual cosa no implica la seua protecció estricta. L'element constant d'aquest procés ha sigut la gradual reducció de la mortalitat causada per l'home, recolzada per una societat cada vegada més conservacionista.

És important tenir en compte que la distribució del llop a Espanya encara enfronta desafiaments i limitacions. Els conflictes amb la ramaderia, la fragmentació de l'hàbitat i la manca de connectivitat entre les poblacions són alguns dels obstacles per a una recuperació completa i una distribució més àmplia del llop al país (Almarcha y Pastor-Alfonso, 2019). De fet, fins l'última llei nacional en 2021, en funció de la ubicació geogràfica, la normativa relacionada amb el cànid canviava (Ministeri per a la transició ecològica i el repte demogràfic, 2021). Una de les divisions administratives que s'utilitzava com a referència era el riu Duero, ja que travessa el país d'est a oest. Segons aclareix González (2015), el nord d'aquest riu, on es troben totes les regions de les comunitats autònomes de Galícia, Astúries, Cantàbria i part de Castella i Lleó, el llop estava protegit i es considerava una mena d'interès especial. Aquestes regions tenien establertes

normatives específiques per a la protecció i conservació del llop. A més a més, la caça del llop estava estrictament regulada i només es permetien en casos excepcionals i sota condicions específiques. També es van implementar mesures per mitigar els conflictes amb la ramaderia, com ara compensacions pels danys ocasionats pels llops a la cabana ramadera. Tanmateix, al sud del riu Duero, com la major part de Castella i Lleó, Castella-la-Manxa i altres comunitats autònomes, la normativa relacionada amb el llop era diferent. En general, el llop no comptava amb el mateix nivell de protecció que al nord del Duero. En aquestes regions es permetia la caça del llop en determinades temporades i sota certes condicions establertes per la normativa cinegètica. A més, la gestió del llop estava orientada principalment a regular les poblacions i mitigar els possibles conflictes amb la ramaderia.

En el mapa següent (Figura 27), s'observa com n'hi ha nuclis reduïts per la zona d' Andújar, Serra Morena i els Pirineus. Aquesta última és interessant ja que, si aquestes poblacions continuaren expandint-se, podrien crear la connectivitat ecològica de la qual es parlava anteriorment i afavorir així l'intercanvi genètic amb nuclis de procedència franc-italiana.

Figura 27. Distribució territorial actual de la població ibèrica de llops (en blau el riu Duero).
Font: González (2015).

7.2 Hàbitat i alimentació del llop

Com informa García (2021), el llop és un animal que ocupa gran varietat de mitjans, sempre que li proporcionen aliment i protecció contra l'home. En Espanya, habita en paisatges molt diversos, incloent-hi zones agrícoles amb escassa cobertura vegetal i pràcticament desproveïdes d'ungulats silvestres. Per exemple, a Galícia, viu en mitjans amb alta densitat de població humana, alimentant-se de restes d'escombraries, carronya i bestiar i, a la Serralada Cantàbrica ocupa muntanyes cobertes de matolls, boscos i pastures...

El factor més important per explicar la distribució del llop a la comarca de Les Set Viles és la intervenció humana i les variables que s'hi associen; la presència de grans masses boscoses té també influència, encara que menor.

Al nostre país, l'hàbitat òptim per al llop té, segons Prat (2002), bàsicament tres característiques: protecció contra l'home, suficient quantitat d'aliment i no generar conflictes entre llops i interessos humans. Aquestes zones solen presentar:

- Una densa cobertura vegetal i una escassa densitat de població (uns 10 habitants/ km²);
- Elevades poblacions d'ungulats silvestres juntament amb bestiar domèstic;
- La caça major no representa un recurs econòmic molt important i el bestiar no es maneja en règim extensiu.

En qualsevol cas, l'actitud per part de l'ésser humà és tan important o fins i tot més que l'aliment o la cobertura vegetal. Com més gran siga la tolerància per l'home, menys requeriments ecològics necessiten els llops per viure.

Tot i que el llop ocupa algunes zones del nostre país amb hàbitats de qualitat (González, 2015), de vegades s'ha de moure per àrees més pobres, en les quals s'incrementen els conflictes amb l'home, de manera que es redueixen les seves possibilitats de supervivència. No obstant, això no sol ser un problema ja que són animals amb un ample territori i acostumats a recórrer gran quantitat de quilòmetres al dia.

També, els llops són uns depredadors flexibles i oportunistes amb una capacitat sorprenent per localitzar menjar, seleccionant a cada moment els exemplars més vulnerables, com animals molt joves, vells o que estan en pitjors condicions físiques (García, 2021).

Als ecosistemes naturals, les preses principals del llop són gairebé sempre mitjans i grans ungulats, però la seua gran capacitat d'adaptació es reflecteix en una dieta molt variada que li permet aprofitar carronyes de bestiar domèstic i fins i tot deixalles generades per l'ésser humà (García, 2021). La proporció d'ungulats silvestres, en relació amb els domèstics a la dieta depèn de la disponibilitat de les dues classes de presa.

En l'Alt Najerilla, el llop té una àmplia varietat d'herbívors en 'el seu menú'. La seua preferida, segons han comprovat els agents forestals degut als cadàvers que s'han trobat per la zona (Figura 28), són els cérvols (especialment cries i femelles), ja que és l'ungulat amb més densitat de població en la serra.

Figura 28. Cadàver de cérvol parcialment devorat pel llop. Font: pròpia (2023).

També s'han trobat restes de cabirol, però aquests són menys habituals degut a que no n'hi ha molts exemplars per eixa regió. Els porcs senglars sí que són una feina difícil per al cànid ja que són animals molt agressius i perillosos a l'hora de defensar a les seues cries. També es poden trobar llebres, conills o perdius, però clar, trobar indicis de que han sigut devorats pel llop és complicat degut a la seua grandària i, de normal, no solen quedar restes.

Segons estudis sobre l'alimentació del llop a la Península Ibèrica (Mech i Boitani, 2003), podem resumir que el llop adapta la seua dieta als recursos alimentaris que té al seu territori i que pot obtenir amb un menor esforç. Per aquest motiu, si hi ha prou preses silvestres però també bestiar domèstic, sense una vigilància adequada, predrà sobre aquests darrers. En la Figura 29, una ovella prenyada acabada de ser devorada, a escassos metres del seu pavelló i a plena llum del dia:

Figura 29. Cadàver d'ovella recentment devorada (Viniegra de Arriba). Font: pròpia (2023).

Tal i com comenta González (2015), el llop ha evolucionat per caçar ungulats vulnerables i, poques preses són tan vulnerables com els animals domèstics. Els danys no es produeixen per manca de preses silvestres sinó per la pròpia vulnerabilitat del bestiar que, després de milers d'anys de domesticació ha perdut gairebé totalment la seua capacitat de fugida i defensa. Per això resulta tan fàcil i temptador per als llops atacar-los. A més, el seu agrupament fa que resulte molt rendible atacar-los en termes energètics.

Entre el bestiar domèstic susceptible de ser predat pels llops a la comarca de Les Set Viles es troben: ovelles, cabres, vaques i cavalls (les cabres es troben immerses en els ramats d'ovelles, no n'hi ha ramats exclusivament de cabres com a tal en aquesta regió), existint notables diferències en la predació de les espècies citades segons la vulnerabilitat. Com indica Prat (2002), la mida del bestiar és un factor decisiu, ja que el llop, encara que té canins ben desenvolupats i músculs masseters potents, per mossegar, no salta sobre la presa ja que no té urpes. Per tant, per capturar una presa ho ha de fer amb les quatre potes a terra o, almenys, amb les dues del darrere. La massa corporal del llop ibèric també limita la capacitat de predació d'un individu aïllat. Així, el bestiar de major talla (boví i èquids), té avantatges sobre el bestiar menor per defensar-se dels atacs per llops, dels quals les úniques víctimes solen ser els poltres i vedelles.

Encara que, la mida d'ovelles i cabres continua sent més assequible per al llop, en les quals hi ha notables diferències morfològiques i de comportament entre elles.

Per aquesta raó, on hi ha ovelles i cabres, el llop no busca res més, preferint les ovelles sobre les cabres, ja que, a més a més de que les ovelles són molt menys àgils i més gregàries que les cabres, la preferència del llop per l'ovella es deu a que aquesta no es queixa quan el llop l'ataca, ni alarma a gossos i pastors, cosa que sí fa la cabra. L'ovella no està alerta, ni fuig com la cabra, i la pell de l'ovella és feble a l'esquinçament mentre que la de la cabra és més forta (González, 2015).

Així doncs, l'ovella és l'espècie de bestiar sobre la qual se centra la predació del llop. Això es coneix des de fa milers d'anys i a qualsevol lloc del món on hi ha llops i ovelles es dona aquesta circumstància.

A Espanya, segons González (2015), la distribució dels danys al bestiar és irregular, ja que prop del 80% es produeixen en àrees muntanyenques, on només viu el 20% dels llops. La raó de tal desproporció és que a les zones muntanyenques el bestiar es maneja majoritàriament en sistemes extensius, on els animals pasturen lliures per la muntanya, sense la companyia permanent d'un pastor.

Molts pastors de Les Set Viles esmentaven com a terra de llops La Serra de la Culebra (abans del greu incendi que devastà més de 30.000 ha en juny de 2022) i la comparaven amb la Serra de la Demanda. Per eixa zona de Zamora, les grans planures permetien tindre localitzats els ramats a prou distància al mateix temps que facilitaven la vigilància tant als ramaders com als mastins. Tanmateix, a la Serra de la Demanda els terrenys són escarpats, amb moltes valls impenetrables degut a la densa vegetació i zones molt boscoses, és a dir, condicions complexes per a mantindre un ramat controlat i tanmateix perfectes per a un llop. A més a més, degut a aquestes condicions orogràfiques, un atac de llop pot suposar moltes més pèrdues que en una zona de planura, ja que, el ramat es dispersa i moltes reses poden despenyar-se i perdre's. Per la qual cosa, a banda de tots els caps de ramat que ha pogut matar el llop, cal sumar tots els que no has trobat per les conseqüències.

A més a més, els llops maten sovint més preses de les que poden menjar, sobre tot ovelles. Aquesta predació excessiva deixa la impressió de que els llops maten per diversió augmentant així l'actitud negativa dels ramaders cap a l'espècie. La causa que genera aquesta conducta desmesurada és que el llop, com la majoria dels mamífers carnívors, no ha desenvolupat un mecanisme fisiològic específic de inhibició de l'agressivitat durant la caça per aturar la seua actitud de depredador, pel fet que al llarg de la seua història evolutiva no se'ls ha presentat una situació semblant a la que es troben davant dels animals domèstics (Prat, 2002). La predació múltiple o excessiva (matar més preses de les que pot menjar), la realitzen aquells llops que es troben amb preses altament vulnerables, aprofitant aquesta oportunitat inusual (González, 2015).

En Espanya, la predació excessiva és coneguda popularment com "llobades" i és una característica habitual dels danys provocats pel llop al bestiar. Solen produir-se sobre ovelles i durant la nit, quan el bestiar es troba lliure o a corrals sense vigilància. Semblen ser factors decisius l'absència de mastins i la permeabilitat de la cleda. Les "llobades" fan que l'espècie siga molt conflictiva en àrees poblades, especialment en zones on la ramaderia constitueix un recurs econòmic important, provocant la ira i venjança dels ramaders a l'hora que els mitjans de comunicació divulguen el succés, incrementant així el conflicte social a la zona. En qualsevol cas, la principal preocupació de molts ramaders no és la pèrdua d'algun exemplar, ni tan sols que els

llops acaben amb un nombre relativament elevat d'animals, sinó la possibilitat de perdre la major part o la totalitat del seu ramat a un sol atac en crear-se una situació de pànic.

7.3 Programes de conservació del llop

Com s'ha citat anteriorment, el llop és un animal que recorre gran quantitat de quilòmetres al dia i, per a una millora en el seu estat de conservació, es deu seguir una sèrie de prioritats d'actuació.

Per exemple, com proposa el Pla de Gestió de La Rioja (Portal de Govern de La Rioja, n.d.), per a l'expansió geogràfica del seu àrea de distribució, s'ha d'incrementar la vigilància i el control dels territoris que constitueixen àrees de potencial expansió del llop des de les àrees actuals de distribució. També, per mitjà de mesures reforçades de seguiment i vigilància, implantació de mesures de protecció de bestiar i actuacions coercitives d'activitats relacionades amb el furtivisme i enverinament de l'espècie, es deu afavorir l'establiment de rajades a les àrees actuals de distribució perifèrica .

Mitjançant mesures de gestió de l'hàbitat de refugi i alimentació de l'espècie, amb una rellevància especial en àrees de possible connexió entre la població ibèrica i l'europea, l'establiment de corredors ecològics per al llop serà menys complex, on es prestarà especial atenció a l'anàlisi de connectivitat derivada de grans infraestructures i se'n definiran les prioritats de permeabilització.

Altres mesures són reforçar els programes d'informació i sensibilització en àrees de recolonització previsible del llop per tal de millorar i adaptar la percepció de la societat i prevenir possibles interaccions negatives amb la ramaderia i, afavorir l'expansió del llop en aquelles zones amb més presència d'ungulats silvestres i on les pràctiques ramaderes en extensiu s'han reduït o desaparegut, reduint així els conflictes amb aquesta i ajudant a un control poblacional d'herbívors.

La disponibilitat d'aliment també és important, especialment en àrees amb escassetat de preses naturals silvestres per al llop. Per això, per part dels gestors d'explotacions ramaderes, cal augmentar la disponibilitat de carronya mitjançant la incentivació de la presentació de sol·licituds per a l'abandó de cadàvers de bestiar extensiu dins de les zones de protecció per a l'alimentació d'espècies necròfages i, agilitzar les autoritzacions per part de les administracions competents.

Així mateix, cal garantir que la situació sanitària dels cadàvers aportats no supose efectes negatius sobre el llop i una altra fauna. També, és necessari valorar el foment, amb àmbit general, de l'alimentació dissuasiva, sota criteris científics i tècnics, per minimitzar depredació sobre el bestiar en determinades èpoques de l'any i preferentment amb cadàvers d'ungulats silvestres.

Una altra millora de conservació està en el seu estat sanitari, ja que s'ha de realitzar un seguiment per impulsar el control de malalties transmissibles del llop mitjançant la revisió d'exemplars morts o prenent mostres en animals vius capturats per al marcatge amb emissors i anàlisi en excrements (Figura 30). Els resultats obtinguts formaran part del Pla de vigilància sanitària en fauna silvestre desenvolupat per les autoritats competents de sanitat animal. A més a més, desenvolupar programes de maneig veterinari aplicable al llop i altres cànids simpàtrics, com raboses o gossos, a través de les tècniques considerades més eficaces redueix altes prevalences de malalties. Aquestes actuacions són especialment importants en nuclis

poblacionals, rajades o territoris on es registren prevalències elevades d'epizoòties que estan condicionant la supervivència d'exemplars i la seua dinàmica demogràfica natural.

Figura 30. Excrements de llop trobats per la zona de Mansilla. Font: pròpia (2023).

A més a més, la captura i retirada del medi natural de gossos s'ha de fomentar per tal de prevenir la hibridació amb llops. Sempre seguint les recomanacions d'experts i en casos sospitosos d'hibridació o de rajades mixtes de llops i gossos.

Per això, es deuen realitzar campanyes informatives i de control destinades a entitats locals i particulars per evitar el foment voluntari de la hibridació amb gossos, així com la presència de gossos incontrolats o desproveïts de l'adequada identificació al medi natural.

Els gossos solts, errants i assilvestrats, poden ocupar el nínxol ecològic del llop, poden provocar freqüentment danys al bestiar i a les espècies silvestres i sovint els seus danys són atribuïts a llops. Tant la seua eliminació com l'adequat peritatge i compensació de danys (distingint-ne l'origen) han de formar part de la política de conservació d'aquesta espècie. Actualment, la consideració dels gossos assilvestrats com a espècies exòtiques invasores està contemplada a la normativa estatal i convé adoptar mesures operatives per a la retirada d'aquests animals del medi natural.

Una idea és estudiar la possibilitat d'implantar sistemes de localització i posicionament geogràfic (GPS) en tots aquells gossos de caràcter domèstic i d'ús ramader o cinegètic, quan no puguin estar controlats de manera contínua i directa pels titulars o responsables de la seua tinença.

En els casos en què es planteja la realització d'accions de restauració de la funcionalitat d'ecosistemes a través de la presència d'un gran depredador com el llop, es desenvoluparan estudis i plans específics per a la translocació o el reforçament amb exemplars provinents de nuclis font de llop d'altres zones d'Espanya, seguint les directrius tècniques per al desenvolupament de programes de reintroducció i altres translocacions amb finalitats de conservació d'espècies silvestres a Espanya.

Aquestes iniciatives es consideren positives tant pel que fa a la millora de l'estat de conservació global de l'espècie, ja que permeten expandir l'àrea de distribució, milloren la connectivitat i

intercanvi genètic i redueixen les probabilitats de desaparició de subpoblacions, com de recuperació de la estructura i processos ecològics a nivell regional, o de desequilibris naturals per sobreabundàncies o escassetat de determinades espècies. Complementàriament, la translocació d'exemplars des de les àrees font amb alta conflictivitat amb explotacions ramaderes pot contribuir a reduir aquesta conflictivitat.

7.4 Problemes associats a l'activitat ramadera

En els últims anys, han anat apareixent uns clars efectes negatius en les explotacions ramaderes de Les Set Viles deguts a l'acció continuada del llop sobre la ramaderia extensiva.

Els ramaders, actualment es veuen a soles, indefensos i, a més, es troben decebuts per la manca de suport per part de l'Administració. De fet, molts joves de la regió que pensaven en un futur com a ramaders, ja fóra per continuïtat en la família o per decisió pròpia, estan renunciant degut a que, si segueix així la situació, la seua labor és insostenible i poc rentable.

En maig del 2022, va haver-hi una protesta en la qual, la principal via de comunicació entre els pobles de Les Set Viles (LR-113), va aparèixer bloquejada per troncs i branques en diversos trams, tallant així el tràfic. A més a més, es van trobar rètols pintats, restes d'animals morts i senyals de tràfic amb pancartes, on es protestava per la mala gestió del problema amb el llop i es rebutjava rotundament el parc natural de l'Alt Najerilla, que estava projectat en eixes dates (Figura 31) (Cadena SER, 2022).

Figura 31. Protestes en contra dels atacs del llop. Font: Cadena SER (2022).

No hi hagué sancionats, malgrat tots els actes vandàlics que van ocórrer durant eixa setmana (segons admeten els paisans se coneixien els autors) ja que la situació estava capgirant-se cada vegada més i potser tibar més la corda hauria agreujat més el conflicte allunyant una solució (Cadena SER, 2022).

El principal problema de la regió en l'actualitat és que, si no hi ha persones que es dediquen a la ramaderia els pobles poc a poc aniran buidant-se, ja que no n'hi haurà altre sector que els pugui mantindre econòmicament en La Serra.

En el següent gràfic es pot veure l'evolució de la població en les regions de La Serra en 30 anys, sent La Rioja Alta on es troben Les Set Viles.

Aquesta taula proporciona dades fins al 2014 i s'observa com la població minva considerablement.

Taula 7. Evolució de la població en les Comarques de Serra en La Rioja. Font: UPA (2015).

Evolució de la població en les Comarques de Serra. Dades INE (1986 - 2014)				
Any	Serra Rioja Alta	Serra Rioja Mitja	Serra Rioja Baixa	Total
1986	4189	3378	1929	9496
2014	3818	2852	1506	8176
Disminució censal	371 (9%)	526 (16%)	423 (22%)	1320 (14%)

La següent gràfica ja és més concreta i mostra la suma de les persones residents en cada poble de Les Set Viles, amb un total de 202 habitants, on l'edat mitjana ronda els 50 anys i el 43% de la població són jubilats.

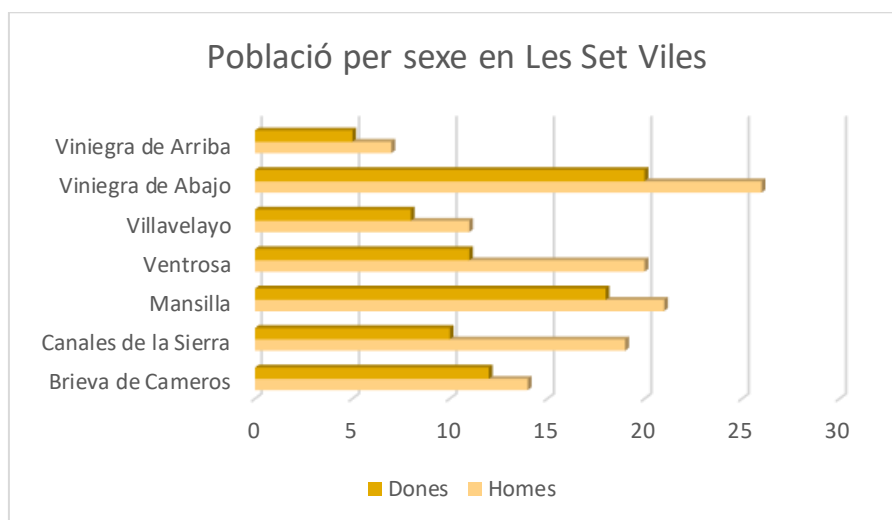

Figura 32. Gràfic de població de fet per sexe en Les Set Viles. Font: UPA (2015).

D'aquestes 202 persones, la població activa representa un 35%, dels quals, el 45% es dediquen a la ramaderia:

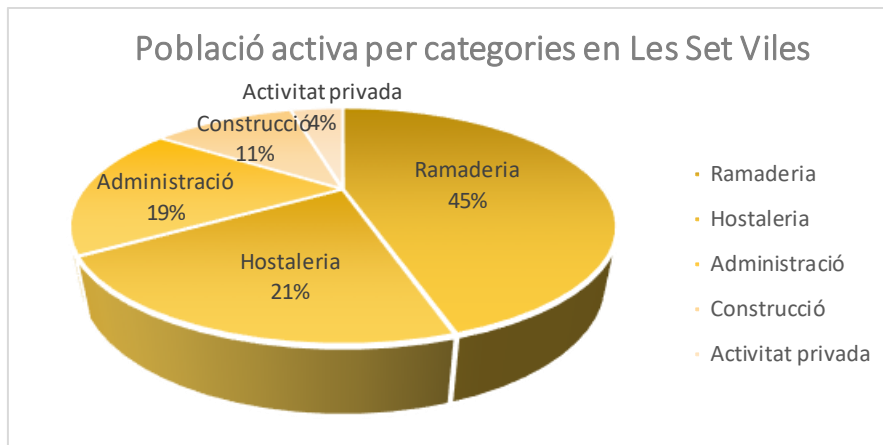

Figura 33. Gràfic de població activa per categories en Les Set Viles. Font: UPA (2015).

En el següent gràfic es mostren les edats dels ramaders, en el qual predominen les persones entre 50 i 60 anys:

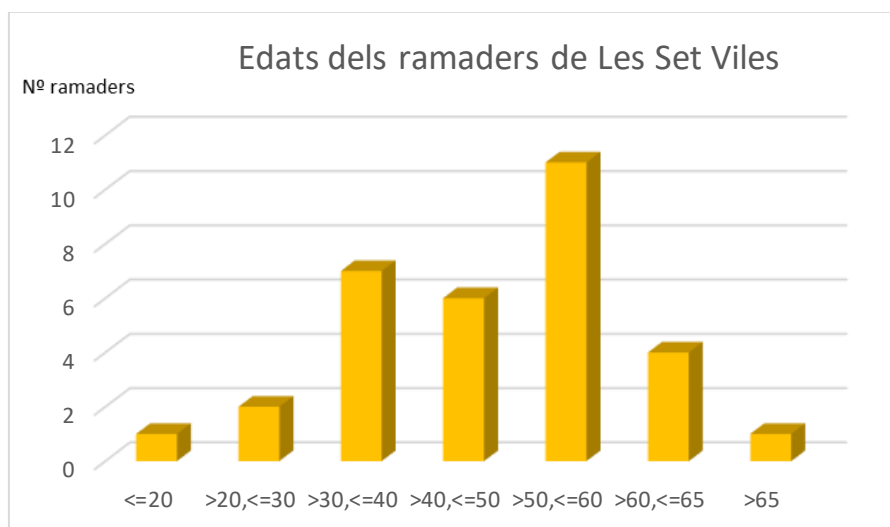

Figura 34. Gràfic d'edat dels ramaders de Les Set Viles. Font: UPA (2015).

Amb totes aquestes dades, tretes del Servei d'Estadística i Registres Agraris del Govern de La Rioja i, proporcionades pel sindicat agrari (UPA), es fa evident que cal un relleu generacional per a que aquest sector pugui continuar existint i no desaparega en la zona.

7.5 Legislació sobre la protecció del llop

Tot i no tractar-se d'una espècie amenaçada, ja que no està inclosa al Catàleg Espanyol d'Espècies Amenacades, el llop compleix les condicions per a l'aprovació d'una estratègia tal com ho contempla la normativa bàsica (Ministeri per a la transició ecològica i el repte demogràfic, 2021). Es tracta d'una espècie clau en el funcionament dels ecosistemes i distribuïda per diverses comunitats autònomes, pel que, en aquest sentit, diferents factors van aconsellar l'elaboració d'una estratègia nacional per al llop, entre els quals es trobaven la seua àmplia distribució i les extenses àrees de campeig, les amenaces que l'afectaven (que requerien un enfocament d'actuació comuna), l'interès social i les implicacions socioeconòmiques que generaven, principalment per depredar bestiar, així com el seu valor ecològic, científic, cultural i simbòlic.

La primera Estratègia per a la Conservació i Gestió del llop a Espanya va ser aprovada per la Comissió Nacional de Protecció de la Naturalesa el 2004 i per la Conferència Sectorial de Medi Ambient el 2005 (García, 2021). Aquesta primera estratègia establia la necessitat de revisar-la cada 10 anys, sent a més a més, necessari adaptar-la a l'estructura d'epígrafs indicats pel Reial decret 139/2011, de 4 de febrer (BOE, 2011). D'aquesta manera, es va revisar la seua estructura i contingut, tenint en consideració la informació més actualitzada i ajustant el diagnòstic de la situació a les evidències, normativa i plantejaments actuals. De la mateixa manera, es van recopilar les mesures realitzades fins a la data amb el propòsit d'avaluar-ne l'eficàcia, proposant i adaptant en conseqüència les prioritats a l'apartat sobre línies bàsiques d'actuació (García, 2021).

En relació amb l'avaluació de la implantació de les mesures recomanades a l'Estratègia per a la conservació i gestió del llop a Espanya aprovada el 2005, resulta interessant conèixer, inicialment, la finalitat i els objectius establerts aleshores. La finalitat d'aquesta estratègia era establir les directrius per conservar, gestionar i restaurar poblacions viables de llops com a part integral dels ecosistemes espanyols, vetllant pel manteniment de les seves poblacions i assegurant la coexistència amb els usos humans. De fet, es van marcar sis objectius, on la inexistència d'indicadors i fórmules quantificades per determinar l'abast de les accions va generar dificultat addicional sobre l'avaluació de l'efectivitat de les accions empreses (García, 2021).

El primer dels objectius indicats va ser assegurar-ne la conservació a llarg termini i promoure la recuperació natural on fóra ecològica i socialment raonable. El segon objectiu principal de l'Estratègia precedent fou desenvolupar una gestió basada en objectius de conservació consensuats, tenint en compte la preocupació social i l'increment de l'àrea de distribució.

Per valorar aquesta mesura, fou necessari conèixer si les administracions competents havien compromès la posada en marxa de mecanismes de gestió d'acord amb les recomanacions i prioritats establertes a l'Estratègia aprovada el 2005 (García, 2021).

El tercer dels objectius va ser reduir al mínim els conflictes, millorant la coexistència del llop amb les comunitats rurals. Malgrat que el conjunt d'administracions concernides va realitzar una important tasca des del 2005 i van millorar substancialment els sistemes de peritatge i indemnització de danys i la inversió en aplicació de mesures de protecció i de prevenció de danys, és evident que els conflictes i els danys associats al llop no varen ser reduïts al mínim a Espanya durant el període de vigència de l'Estratègia precedent. De fet, la resolució de conflictes en algunes zones d'aparició més recent del llop continua sent difícil pel tipus de maneig de bestiar realitzat i la necessitat de reforçar tant la inversió com la voluntat de col·laboració del sector afectat (García, 2021).

Per últim, els objectius generals quart i cinquè al·ludien a augmentar el coneixement, promoure la divulgació i aconseguir el màxim suport social a la conservació i recuperació del llop, a més a més de promoure l'actualització del marc legal vigent, ajustant-lo a l'evolució de les poblacions de llops.

Pel que fa al coneixement, durant els darrers anys s'ha incrementat el nombre de publicacions, informes i articles relacionats amb l'ecologia i la compatibilitat de la gestió del llop respecte a la seua interacció amb els usos humans, per la qual cosa es pot considerar positiva aquesta part del quart objectiu. Tot i això, la societat en el seu conjunt no ha estat cohesionada de cara a aconseguir un suport global per avançar en la millora de l'estat de conservació, existint punts de vista diferents entorn del llop en funció del sector econòmic i social concernit.

Fins ara, i des del 21 de setembre de 2021, el llop ha estat considerat a Espanya una espècie protegida en incloure's al Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial. Segons s'estableix a l'Ordre TED/980/2021, de 20 de setembre, per la qual es modifica l'Annex del Reial Decret 139/2011, de 4 de febrer, per al desenvolupament del Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial i del Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades (BOE, 2021).

El Govern de la Rioja, a través de les Conselleries amb competències en Ramaderia i Sostenibilitat, ja havia començat a treballar en la coexistència del llop i la ramaderia extensiva mesos abans que s'hi materialitzés la protecció de l'espècie. De fet, es van proposar una sèrie de condicions que devien complir-se a l'hora d'efectuar el Pla de Gestió; mantindre l'àrea de distribució i la població actual, centrada en l'Alt Oja, Alt Najerilla i Alt Iregua amb la presència de quatre rajades, afavorir la recuperació natural de la seua població cap a altres àrees de muntanya de la Rioja amb condicions d'hàbitat i preses silvestres suficients per a l'assentament estable de rajades permetent així la connexió i l'intercanvi genètic amb els nuclis ibèrics més orientals i, reduir el conflicte amb la ramaderia extensiva en l'àrea de distribució del llop fins aconseguir que la seua presència no tingués un pes significatiu en la viabilitat econòmica de les explotacions i que incrementaren per això el valor dels seus productes (Portal del Govern de La Rioja, n.d.)

Tot això, amb la finalitat de conservar i recuperar una població reproductora de llop d'acord amb la capacitat del medi natural per mantenir rajades estables i fer-la compatible amb el desenvolupament d'activitats rurals, especialment amb la ramaderia extensiva. Per això, es pretenia mitigar les amenaces i factors limitants d'origen antròpic i emprendre mesures que reduïren els danys i compensaren les pèrdues econòmiques a la cabana ramadera, buscant la coexistència i el reconeixement del llop com una oportunitat de desenvolupament rural i com a part d'un important patrimoni natural que posaria en valor els productes i serveis que es generen als territoris on habita.

Segons Ortega (2023), aquest Pla de Gestió, va plantejar uns objectius operatius per poder arribar a eixa finalitat:

- Reduir el risc de mortalitat no natural de llops, bé fóra per caça il·legal o per qualsevol altre tipus de procediment destinat a donar-los mort de forma intencionada, emprenent mesures que permetiren erradicar aquestes pràctiques del medi rural, amb especial atenció a l'ús del verí.
- Afavorir la coexistència de l'espècie amb l'activitat ramadera en extensiu, donant suport als ramaders en l'adopció de mesures de protecció del bestiar que reduïren el risc de depredació per llop, indemnitzant de manera adequada els danys produïts i recorrent a l'extracció i la captura de exemplars com a darrera opció davant de situacions excepcionals i de forma selectiva.
- Donar suport a iniciatives de desenvolupament rural que, a través del reconeixement del llop com un element del patrimoni natural de singular rellevància, pogueren contribuir a donar un valor afegit als productes i serveis generats als territoris que ocupa.
- Millorar els coneixements de l'espècie amb relació a distribució, moviments, abundància, paràmetres demogràfics, mortalitat natural i no natural, així com de qualsevol aspecte d'interès per a la conservació i que contribueixi a reduir danys a la ramaderia extensiva.
- Incrementar el coneixement de la societat i la seua sensibilització, sobre la conservació del llop, la contribució de la ramaderia extensiva a la biodiversitat i les mesures que afavoreixen la coexistència de l'espècie amb l'aprofitament de les pastures, tant de la societat en general com de col·lectius específics implicats i/o interessats en la gestió de l'espècie.

Anys enrere, quan encara no s'havia actualitzat el Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial, el llop estava catalogat com a espècie cinegètica. La qual cosa permetia l'extracció d'exemplars de manera regulada. No obstant això, que la seua caça estiguera autoritzada no garantia que en totes les batudes s'abatira algun exemplar, ja que, són animals molt astuts i difícils de trobar. A més a més, en vedats o altres àrees de caça fora de les reserves (on s'havia d'abonar una taxa prèviament per permetre la seua caça), no era molt habitual que es mataren llops, degut a que, econòmicament, no valia la pena.

Així, a finals de novembre de 2020, el Govern de La Rioja va proposar constituir la Taula de la Ramaderia Extensiva i el Llop (Europa press, 2022). Una idea pionera a tota Espanya que ha elaborat un full de ruta orientat a millorar la coexistència de la ramaderia extensiva i el llop ibèric des d'una perspectiva de col·laboració i diàleg. La decisió va ser consensuada pels responsables de les conselleries de Sostenibilitat i Transició Ecològica i d'Agricultura, Ramaderia, Món Rural, Territori i Població. El desembre d'aquell mateix any, la Taula va celebrar la seua primera reunió i hi van estar representades, a més de personal de l'administració, per representants de les associacions ecologistes com Adalar, Amigos de la Tierra, WWF i Ecologistas en Acción; per les Organitzacions Professionals Agràries UAGR, UPA Rioja, ARAG-ASAJA, i per l'Associació de Ramaders de Les Set Viles, així com d'altres destacats representants de la societat civil (Europa press, 2022).

Fruit dels acords aconseguits a la Taula de la Ramaderia Extensiva i el Llop, posada en marxa en abril del 2022 (Europa press, 2022), s'ha aplicat una sèrie de mesures com ara que es paguen compensacions a qualsevol atac o que s'incrementen les quanties de les indemnitzacions per animal. També hi ha ajuts a les explotacions d'oví i caprí en zones amb presència de llop, ajuts al manteniment de la ramaderia extensiva i ajuts a les mesures preventives com l'adquisició de dispositius de localització de bestiar, al manteniment de gossos guarda, a la conservació de les vies pecuàries, la construcció i millora d'abeuradors, refugis ramaders, pastures i camins.

7.6 Indemnitzacions

La Taula Social va confeccionar actes de cadascuna de les seves sessions, on entre altres aspectes es va assenyalar la necessitat de dur a terme una actualització de les quanties que actualment s'estan abonant dins dels procediments de responsabilitat patrimonial per danys generats pel llop a la cabana ramadera. Així mateix, es va acordar que aquestes actualitzacions tingueren efectes retroactius a 1 de gener de 2022.

També, una vegada que totes les poblacions de llop a Espanya havien estat incloses al llistat espècies silvestres en règim de protecció especial, es va veure la necessitat d'estendre la indemnització per danys del llop a tot el territori de la Comunitat Autònoma de La Rioja. Aquests temes també van estar analitzats a la taula interadministrativa, l'objectiu de la qual era constituir un espai des del qual l'administració exercira les tasques de coordinació, seguiment i validació d'allò que passara a la Taula Social (Europa Press La Rioja, 2022).

En 2005, quan totes les poblacions de llop estaven incloses com a espècie silvestre en règim de protecció especial, es van establir les quanties de les indemnitzacions per a danys ocasionats en la ramaderia:

Taula 8. Indemnitzacions en 2005 per tipus de bestiar.

Font: UPA (2022).

Indemnitzacions en 2005 per tipus de bestiar

OVÍ-CAPRÍ	
Carner	187,52 €
Carner berrinton	300,00 €
Ovella	93,76 €
Cabra	93,76 €
BOVÍ	
Vedella	330,75 €
EQUÍ	
Poltre lechal 60 Kg	184,80 €
Poltre 7-8 mesos (220/300 Kg)	496,50 €
Poltre 15 mesos	800,73 €
Egua i cavall	654,26 €

No obstant, després de que el llop es catalogara com a espècie no cinegètica en Espanya, l'administració va haver de modificar les quanties d'abonament per danys ocasionats al ramat. Així doncs, es va procedir a calcular l'IPC des del gener del 2005 (data de l'última actualització) fins al gener del 2022, juntament amb l'aplicació d'un 15% com a valor d'afecció, la qual cosa va suposar un increment del 51,7% en les ajudes:

Taula 9. Indemnitzacions actuals per tipus de bestiar.

Font: UPA (2022).

Indemnitzacions actuals per tipus de bestiar	
OVÍ-CAPRÍ	
Carner	284,47 €
Carner berrinton	455,10 €
Ovella	142,23 €
Cabra	142,23 €
BOVÍ	
Vedella	501,75 €
EQUÍ	
Poltre lechal 60 Kg	280,34 €
Poltre 7-8 mesos (220/300 Kg)	753,19 €
Poltre 15 mesos	1.214,71 €
Egua i cavall	992,51 €

A més a més, des de l'11 de juliol de 2022, totes les explotacions d'oví i caprí situades en municipis amb presència de llop són beneficiàries d'una ajuda extra en la qual es rep 2€ per cada femella reproductora que conste en la declaració censal obligatòria del mateix any.

Per tal de rebre eixa ajuda, s'han de complir una sèrie de requisits que són: -Tindre el domicili fiscal en La Rioja. -Estar inscrit en el Registre General d'Explotacions Ramaderes de La Rioja. - L'import total de l'ajuda no excedirà els 20.000€.

7.7 Protocol per a l'extracció i captura d'exemplars de llop en La Rioja de forma excepcional i selectiva

Com informa Interempresas (2023), el Consell de Govern de La Rioja va aprovar el 5 d'abril de 2023 el protocol per a l'extracció i captura d'exemplars de llop en casos excepcionals, inclòs en el Pla de Gestió. Aquest protocol es redacta d'acord amb la Llei 42/2007, del 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, per la qual es modifica l'Annex del Reial Decret 139/2011, de 4 de febrer, per al desenvolupament del Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial i del Catàleg Espanyol d'espècies amenaçades, l'Estratègia per a la Conservació i Gestió del Llop i la seua Convivència amb les Activitats del Medi Rural (aprovada per Conferència Sectorial de Medi Ambient de 28 de juliol de 2022) i el Document d'acords elaborat per la Taula Social per a la Ramaderia Extensiva i el Llop de la Rioja, impulsada pel Govern de la Rioja.

Criteris per a l'aplicació:

Per a poder aplicar aquest protocol, s'han de seguir uns criteris en els quals es justifique l'existència de danys greus per al bestiar a les explotacions afectades, atenent possibles danys recurrents o significatius. Això què vol dir? Doncs que quan un ramader presente 2 atacs o 5 animals morts o ferits en una setmana, 3 atacs o 8 animals morts o ferits en dues setmanes o, 4 atacs o 10 animals morts o ferits en un mes, la Administració deurà iniciar els tràmits d'acompanyament al ramader per verificar la aplicació de les mesures preventives principals i iniciar les mesures preventives secundàries.

Aquestes mesures secundàries s'engegaran quan no existisca una altra solució satisfactòria. Sobretot quan s'haja demostrat que s'han aplicat adequadament per part de les explotacions afectades mesures preventives o de protecció del bestiar, i aquestes hagen resultat ineficaces, tenint en compte el 'Catàleg de mesures de protecció del bestiar davant d'esdeveniments de depredació del llop' publicat pel Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic i l'Estratègia per a la conservació i gestió del llop i la seua convivència amb les activitats del medi rural'.

Les mesures principals que es tindran en compte són: el pasturatge, contant amb la presència estable del pastor, atenent en tot cas a unes condicions dignes de treball però acompanyant al seu ramat diàriament; gossos de vigilància constant, seleccionats i ensinistrats adequadament, complint amb la condició d'un gos per cada 150 caps de ramat oví o cabrum o cada 25 caps de ramat boví; i l'ús d'estructures per a pernoctació, com cercats de protecció permanent, amb sistemes de portes d'accés selectiu, pastor elèctric, que siguin tant fixes com portàtils i sempre amb presència de mastins.

Com a mesures secundàries es poden trobar l'alimentació dissuasiva, que s'ha intentat provar en l'Alt Najerilla, i que consisteix en posar encebadors amb aliment per al llop amb un sabor a vainilla i amb un producte que els fa vomitar. Llavors, es tracta de que el ramat adquireixi eixe aroma per a que el llop l'associe amb els vòmits i no els ataque. No obstant, no ha donat molt d'èxit per ara ja que els llops no s'han apropiat massa als encebadors que se'ls ha propiciat. També es poden utilitzar dissuasius auditius i visuals i vigilància nocturna. Això sí, tots han de ser prèviament autoritzats per tal de posar-los en marxa i s'han d'iniciar en el termini de 10 dies, o 5 per via d'urgència, a partir de la justificació dels danys de l'apartat anterior, un cop s'hagin complert les principals mesures.

Així doncs, totes aquestes mesures podran prendre's per part del titular de l'explotació o per la conselleria competent en matèria de medi ambient del Govern de la Rioja o per qualsevol altra amb competències en la matèria. A més a més, el cost de les mesures preventives no recau únicament en els titulars de les explotacions.

Una vegada es considera que s'han pres les mesures necessàries i que, en una mateixa explotació s'ha comprovat la correcta aplicació de, almenys, dues de les mesures principals i dues de les mesures secundàries, es pot passar a la següent fase del protocol.

Llavors, per poder avaluar la idoneïtat d'aplicar mesures d'extracció, els danys han d'excedir els riscos empresarials normals. Amb la possible aplicació de la mesura excepcional s'evitarien o limitarien aquests danys, estant especialment destinada a llops susceptibles de provocar nivells elevats de depredació malgrat la correcta aplicació de les mesures preventives.

S'entenen com a danys greus, que comprometen la viabilitat econòmica de l'explotació, quan aquests danys suposen la pèrdua d'almenys el 5,6 % de la cabana ramadera de l'explotació dins dels 12 mesos anteriors a la producció de l'últim atac, per a una mida mínima d'explotació de 20 caps de ramat.

Les possibles mesures d'extracció s'efectuaran en funció de l'última estimació poblacional disponible, de les taxes de fertilitat, supervivència i de l'àrea de distribució efectiva de l'espècie, no afectant en cap cas a l'estat de conservació de l'espècie. La determinació de les possibles mesures d'extracció, a través de Resolució de la persona titular de la Direcció General amb competències en biodiversitat, es realitzarà en el termini de 10 dies, o 5 per via d'urgència, després de l'obtenció dels informes pertinents. En cas de no disposar d'aquesta informació i tenint en compte l'històric d'extraccions s'estableix un màxim d'un 6% de la població mitjana estimada com a taxa d'extracció anual, independentment de l'informe emès pel Ministeri competent en matèria de medi ambient sobre l'efecte de l'actuació en l'estat de conservació de l'espècie.

Procediments per a l'autorització de l'extracció:

Per a dur a terme l'extracció, cal un procediment previ d'autorització que es resumeix en els següents passos:

1- Cal una sol·licitud per part del titular de l'explotació ramadera afectada a la Direcció General competent, una vegada s'han acomplert els criteris establerts que s'han esmentat anteriorment.

ACTA DE INSPECCIÓN Y SOLICITUD DE RECLAMACIÓN POR RESPONSABILIDAD PATRIMONIAL DE DAÑOS SOBRE LA GANADERÍA ORIGINADOS POR LOBO

Propietario del ganado

Nombre y apellidos: .....
NIF: ..... Domicilio: .....
Teléfono: ..... email: .....

Inspección de daños

Fecha de ataque estimada: .....
Fecha de conocimiento de daños: ..... Inspección complementaria: Sí Fecha .....
Fecha de inspección: ..... No

Daños observados

Ganado	Nº reses heridas	Nº reses muertas	
		Canales	Osamenta/lana
Ovino	Hembra		
	Carnero		
	Berrinchón		
Caprino			
Vacuno	Ternero		
Caballar	Potro lechal		
	Potro 7/8 meses		
	Potro quinceno		

Lugar

Municipio	Paraje	Coordenadas UTM (Etrs 89 Huso 30)	
		X	Y

Datos medidas de evitación:

Nº de reses: Nº perros de guarda: - Mastín Nº perros con GPS:
- Otros

Nº de reses con GPS: ¿Los perros de guarda realizan correctamente su labor? Sí No ¿?

Tiene suscrito seguro de ataques perro/lobo Sí No ¿?

¿Dispone de cercado en las inmediaciones del ataque? Estándar Electrificado Pastor eléctrico No

Utiliza cercado en la zona del ataque Sí No ¿?

Otras medidas de evitación

Figura 35. Acta d'inspecció i sol·licitud de reclamació de danys. Font: larioja.org (2023).

2- Després s'ha de redactar l'informe que acrediti els danys com a danys greus per al bestiar a les explotacions afectades, que excedeixen els riscos empresarials normals, signat per la persona titular de la Direcció General competent en ramaderia, que s'ha d'emetre en el termini de 10 dies, o 5 per via d'urgència, després de la sol·licitud realitzada per la Direcció General competent en biodiversitat. Per això es tindrà en compte la informació exhaustiva i detallada, amb la data més recent possible, de la cabana ramadera regional i local desglossada per espècies i tipologia de maneig (intensiu, extensiu, etc.), amb ubicació geogràfica de les explotacions i les àrees de pasturatge. Aquesta informació s'haurà d'afegir a aquest informe.

La Rioja
 larioja.org

Sostenibilidad, Transición Ecológica
 y Participación del Gobierno
 Biodiversidad

Prado Viejo, 62 bis
 26071-Logroño, La Rioja
 Teléfono: 941 291 100

Datos de las reses afectadas

Crotal	Estado			Evidencia cávido Si/No	Evidencia lobo Si/No	Kg Consumido	Foto Video Si/No
	Cadáver	Herida no compatible vida	Herida compatible vida				

Observaciones:

Se firma la conformidad de la presente inspección. El ganadero reseñado en la hoja 1, solicita que le sean indemnizados los siguientes daños sobre su cabaña ganadera:

En _____ a _____ de _____ De 202__

Agente forestal _____ Propietario del ganado o representante _____

Fdo. _____ Fdo. _____

Código _____

La verificación de datos reconocidos se hará conforme a los datos del Boletín de Estadística Agraria de la Consejería de Agricultura, Ganadería, Mundo Rural, Territorio y Protección, en su último año de publicación o en sus ediciones sucesivas por partes similares. El plazo para dictar y recibir la resolución será de 20 DÍAS hábiles a contar desde el día siguiente a la fecha de recepción de la presente solicitud de reconocimiento por responsabilidad patrimonial. Transcurrido el plazo indicado sin que se haya producido resolución, se podrá entender desestimada la solicitud. Los datos personales recogidos en este formulario serán tratados de conformidad con el Reglamento Europeo (UE) 2016/679 de protección de datos y conforme a la Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales. Ante el responsable del tratamiento podrá ejercer, entre otros, sus derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición y limitación de tratamiento. Puede presentar reclamación ante la Agencia Española de Protección de datos.

Figura 36. Fitxa de dades de les reses afectades. Font: larioja.org (2023).

3- Seguidament, es presentarà una proposta emesa pel Servei competent en matèria de fauna silvestre en termini de 10 dies, o 5 per via d'urgència, després de l'obtenció dels informes previs pertinents sempre que siga tècnicament i administrativament possible. S'hi tindran en compte, almenys, els factors següents sobre el context de l'espècie i la coexistència amb la ramaderia extensiva:

- Informació exhaustiva i detallada, amb la data més recent possible, sobre la població de llop en el context regional i local on es planteja el control, incloent el nombre de rajades i la seua àrea de campeig. Les estimacions poblacionals o censos hauran de desenvolupar-se segons els criteris adoptats per a la realització dels censos nacionals pel Grup de Treball del Llop i les millors tècniques disponibles.
- Informació exhaustiva i detallada, amb la data més recent possible, dels danys de llop certificats sobre la cabana ramadera a nivell regional i local.
- Informació detallada de les mesures de prevenció de danys preses pel titular de l'explotació ramadera afectada i sobre l'efecte de les mesures d'acompanyament preses per l'administració. Inclourà data d'inici i fi de cadascuna i resultat de les mateixes. També es comptarà amb informació del grau d'eficàcia de mesures preses per altres ramaders a nivell local i regional.

4- Més tard, s'enviarà una sol·licitud d'informe al Ministeri competent en matèria de medi ambient sobre l'efecte de l'actuació a l'Estat de Conservació de l'Espècie a la zona biogeogràfica, sol·licitat en un termini de tres dies des de la data de l'informe proposada. L'informe és preceptiu i no vinculant, i l'ha d'expedir el Ministeri competent en el termini legalment establert d'acord amb la Llei de Procediment Administratiu.

5- Després es farà un informe acreditatiu d'oferta de translocació d'exemplars a les Comunitats Autònomes i als centres zoològics, i sobre resposta a l'ofertament, per part del Servei competent en matèria de fauna silvestre. Aquest informe en cap cas no suposarà incomplir terminis sobre el desenvolupament del Protocol.

6- Finalment, es presentarà la resolució de la persona titular de la Direcció General amb competències en biodiversitat autoritzant o denegant-ne l'extracció i les característiques. En cas que la resolució autoritzi l'extracció haurà d'incloure:

- Personal autoritzat a realitzar les tasques d'extracció.
- Número d'exemplars a extreure.
- Tècnica d'extracció i motivació.
- Dates de les tasques d'extracció.
- Delimitació espacial de les tasques d'extracció.
- En cas de considerar-ho necessari: Sexe i edat dels individus a extreure, personal encarregat de les tasques de supervisió de les activitats d'extracció i altres condicionants.

Procediment d'execució de l'extracció:

El procediment d'execució de l'extracció haurà de tenir en compte que utilitzarà tècniques selectives, serà realitzada per personal especialitzat designat per la Direcció General amb competències en biodiversitat i que serà supervisada en tot moment pels agents forestals. D'entre les tècniques efectives disponibles es prioritzaran les que generen menys patiment als animals i, els resultats d'accions d'extracció seran remesos al Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic, que en el seu cas els transmetrà a la Comissió Europea com a excepcions a la Directiva Hàbitats. També es farà un seguiment dels resultats obtinguts amb les accions d'extracció realitzades, com a mesura d'evitació de danys, per poder valorar la seua eficàcia.

Actualitat:

És cert que es tracta d'una mesura nova que ha estat implantada per tal d'ajudar d'alguna manera als ramaders, o almenys, perquè deixen de pressionar a l'administració durant un temps. No obstant això, per ara no s'ha efectuat cap extracció en La Rioja, malgrat que ja n'hi hagen pastors que ho han sol·licitat.

Diversos ramaders de la zona de Les Set Viles, que setmana rere setmana són afectats pels atacs de llop, reclamen que no han rebut resposta alguna per part de l'Administració ni del Ministeri, després d'haver enviat la sol·licitud d'extracció. Aquesta nova mesura, es va posar en marxa amb la proximitat de les eleccions autonòmiques i, ara, amb el canvi de Govern, la gent pensa que encara trigaran més a prestar atenció al tema.

A tot això, n'hi ha que sumar-li que, una vegada s'aprova el protocol d'extracció (si s'aprova), s'haurà de començar amb el seguiment de l'individu senyalat per intentar capturar-lo, que en cap dels casos és una feina fàcil ni requereix poc de temps, ja que de normal és quasi impossible trobar-se'n un.

La qual cosa, a hores d'ara, des de que es demana una sol·licitud a l'administració, aquesta envia l'informe al Ministeri, s'aprova el protocol, es posa en marxa el pla de seguiment de l'individu i es dóna amb ell, de quant de temps s'està parlant? Tot això, si l'Administració i el Ministeri es dignen a contestar, clar. Mentrestant, al ramader que ho ha sol·licitat, li continuen matant totes les setmanes degut a que no es tracta d'una mesura coherent que pugui ajudar al sector.

A més a més, en cas de capturar un exemplar, com se sap que és el que està causant els danys al ramat? Què es fa amb ell després? Perquè, tenint els problemes que està ocasionant l'espècie en zones ramaderes, altres Comunitats Autònomes voldran acollir a l'espècie? No s'han rebut explicacions per part de l'Administració però, el sector ramader està prou descontent amb aquesta mesura que diuen que no té ni peus ni cap.